

РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ - РУСЕ

ДИРЕКЦИЯ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ”

ОТДЕЛ „ПРОФИЛАКТИКА НА БОЛЕСТИТЕ И ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕТО“

Регионално проучване „Тютюнопушене и пушене чрез наргиле” сред учениците от 5- 7 клас

Наименование на проучването: Регионално проучване „Тютюнопушене и пушене чрез наргиле”.

Период на провеждане на терен: месец април 2022 г.

Обект на проучването: ученици 5- 7 клас.

Обем на реализираната извадка: 606 ученици (311 момчета, 295 момичета).

Възложил: РЗИ- Русе.

Изпълнител: О ПБПЗ, Д ОЗ, РЗИ-Русе.

Публикуване на резултатите: медии, ел. страница на РЗИ-Русе;

Основни резултати: приложени

Настоящото проучване се извършва в изпълнение на дейностите по Национална програма за превенция на хроничните незаразни болести 2021 – 2025 г. и има за цел да се изгради адекватна оценка за знанията и нагласите на младите хора относно вредата от употребата на тютюневи изделия. Тютюневите изделия са продуктите, които съдържат психоактивното вещество никотин. Употребяват се като се пушат, смучат, дъвчат или смъркат. В състава им присъстват над 8400 химически компоненти, като 69 от тях са канцерогенни. Този тип изделия водят до психологическа и физиологична зависимост и силно вредят на човешкото здраве. За съжаление повече от половината потребители на тютюна са негови преки и косвени жертви. Само през 20 век тютюнът е взел над 100 милиона жертви в световен мащаб. Според статистиката на Световната здравна организация до края на 21 век броят им ще нарасне до един милиард. Поради високият социален интерес е засегната и темата за използването на наргиле като средство за пушене и изследване на знанията и нагласите на учениците за вредата от използването му. Данните от проучването са ориентир за предприемане на съответните мерки за подобряване параметрите на употребата на тютюневи изделия и повлияване нивото на негативните тенденции относно проблема.

I. ЦЕЛ НА ПРОУЧВАНЕТО

Получаване на информация за степента на познание на учениците от 5- 7 клас за вредното влияние на тютюневите изделия върху всички органи и системи в човешкото тяло и рисковете от употребата в ученическа възраст. Създаване на предпоставки и условия за перманентна превенция и ограничаване употребата на тютюневи изделия сред учениците.

II. ЗАДАЧИ НА ПРОУЧВАНЕТО

1. Определяне извадката.
2. Провеждане на анкетирането.
3. Оформяне на количествени резултати.
4. Изготвяне на качествени резултати.
5. Изготвяне на препоръки.

III. ОБЕКТ НА ДИАГНОСТИКАТА

Обект на диагностиката са 606 ученици от 5 до 7 клас от шест училища в област Русе, формиращи извадката на регионалното проучване.

IV. ХОД НА ДИАГНОСТИКАТА

През месец април 2022 г. бяха раздадени анонимни анкетни карти на 606 ученика (311 момчета и 295 момичета) от 5 до 7 клас от 6 училища в област Русе: ОУ „Иван Вазов”, СУ „Христо Ботев”, ОУ „Ангел Кънчев”, ОУ „Тома Кърджиев”, ОУ „Никола Обретенов”, СУ „Васил Левски”. Участниците в диагностиката попълниха анкетните карти, след което те бяха събрани, обобщени и анализирани.

Анализ на проучването:

I. Обхват и психологическа характеристика на анкетираните

Изследването обхваща деца със средна възраст 10- 16 години, от които 311 момчета и 295 момичета. Това е възрастта на пубертета, период от съзряването на децата, който има своите особености. Период, в който настъпват промени не само във физиологичен план, а и промени в социалната среда и отношенията с околните, особено с връстниците и с родителите. Натискът от външната среда играе също не малка роля през този етап от живота на детето. Според специалистите, това е и възрастта на „пропушване“, или на първи опити и експериментирание със забранени вещества на децата в България.

II. Резултати от анкетата:

С цел да се определи нивото на здравни знания и нагласи във връзка с употребата на тютюневи изделия, използването на наргиле и електронни устройства за пушене, се проведе анкетно проучване сред ученици от 5 до 7 клас, като възрастовата група се смята за рискова за започване и зачестяване на случаите на редовна употреба на тютюневи изделия.

Учениците отговаряха на 14 въпроса, свързани с употреба, рискове за здравето, разпространение, достъп и оценяване на риска.

Целта на изследването е да констатира отношението на учениците към посочените явления и степента на честота на употребата на тютюневи изделия, като по този начин ще се улесни планирането на възпитателната работа и превантивната дейност на учители и други специалисти.

Резултати на анкетата:

Разпределение по пол

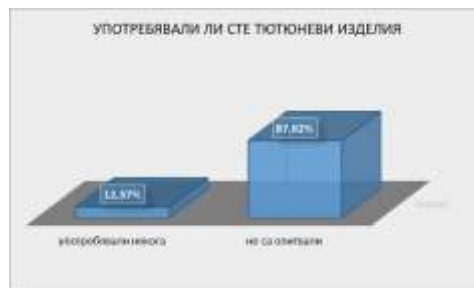
Мъже – 311 души, жени – 295 души

Разпределение по възраст

10 години- 0,33%, 11 години- 13,69%, 12 години- 21,61%, 13 години- 47,69%, 14 години- 15,34%, 15 години- 0,66%, 16 години- 0,66%

1. Употребявали ли сте някога тютюневи изделия (цигари)?

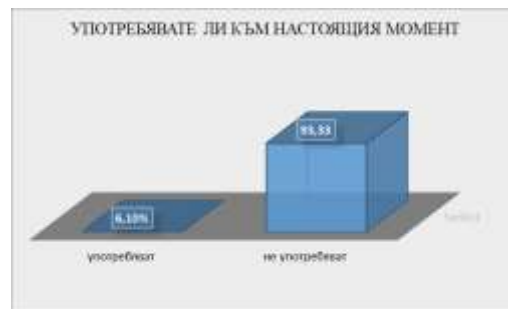
12,37% от учениците заявяват, че са употребявали тютюневи изделия, а 87,62% не са опитвали никога.

2. Употребявате ли тютюневи изделия (към настоящия момент)?

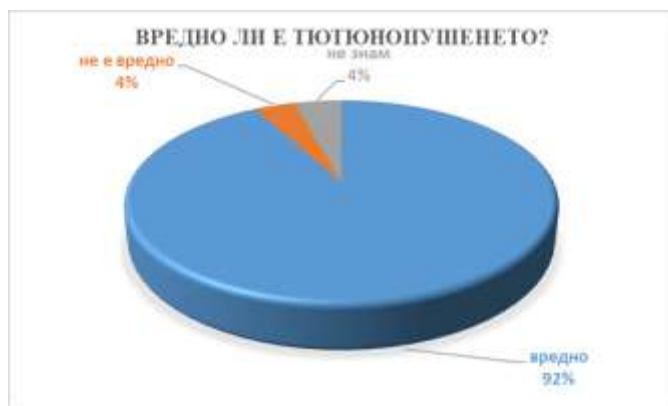
На въпроса дали употребяват тютюневи изделия 6,1% от участниците в анкетата отговарят утвърдително, а че не употребяват тютюневи изделия заявяват 93,33% от участниците.

Като подвъпрос учениците, които признават, че пушат бяха попитани от каква възраст са започнали. От пушещите редовно ученици, по-голяма част заявяват, че са пропушили преди да навършат 12 години.

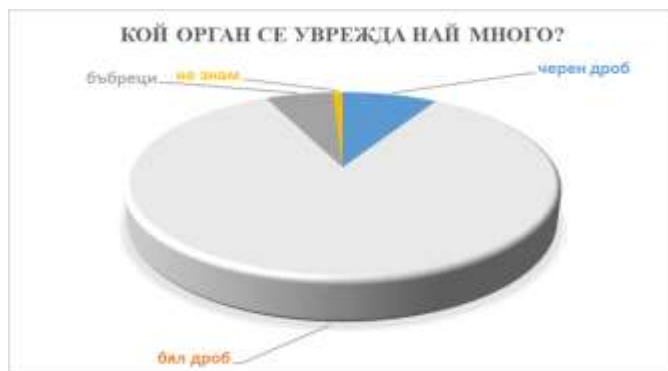
3. Вредно ли е тютюнопушенето?

По-голяма част от анкетираните лица са запознати с факта, че употребата на тютюневи изделия носи сериозни рискове за здравето като 92,07% отговарят утвърдително, 3,63% смятат, че не се наблюдават вредни последствия, а 4,29% не могат да отговорят на въпроса.

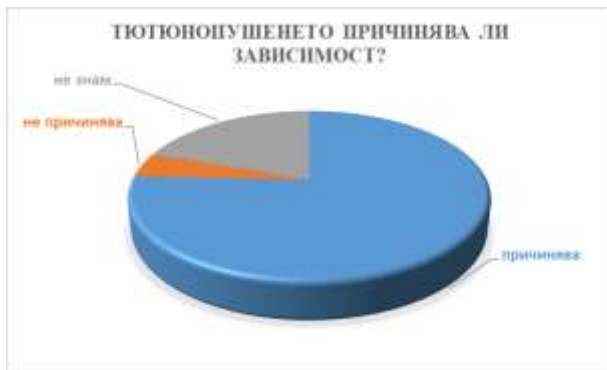
4. Кой орган от човешкия организъм е смятате, че се уврежда най-много вследствие на тютюнопушенето?

Учениците имаха възможност да избират между 3 зададени отговора: а) черен дроб; б) бял дроб; в) бъбреци. Разпределението на отговорите е следното- 8,51% смятат, че верният отговор е черен дроб, 84,48% посочват бял дроб, а 6,1%- бъбреци, 0,82% не могат да отговорят.

5. Употребата на тютюн може ли да причини зависимост?

Причината за големия брой пушачи е установяването на силна психическа и физическа зависимост. Затова е важно учениците да са наясно за рисковете, които води след себе си редовната употреба на тютюневи изделия. 75,57% са запознати с рисковете от пристрастяване, 4,78% смятат, че не води до зависимост, 19,63% не могат да отговорят.

Следващите няколко въпроса имат за цел да се установи доколко младите хора са податливи на тенденциите за използване на наргиле и електронни устройства за пушене и доколко са информирани за рисковете за здравето при тяхната употреба.

6. Използвали ли сте наргиле?

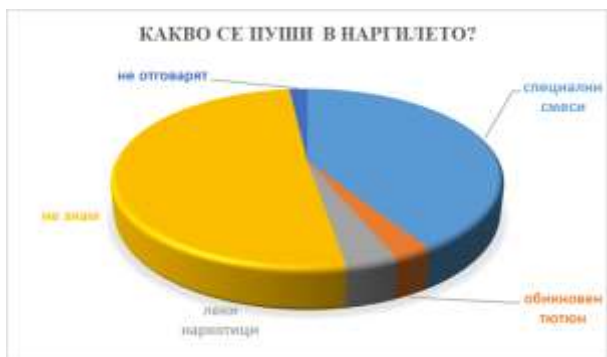
9,07% отговарят „да”, 90,42%- „не”, 0,45% не посочват отговор.

7. Смятате ли, че пушенето чрез наргиле е по- малко вредно за вас от пушенето на цигари?

22,26% отговарят „да”, 31,18% „не”, а 46,20%- „не знам”.

8. Какво най- често се пуши в наргилето?

41,08% са посочили, че чрез наргиле се пушат специални смеси за наргиле, 2,64% „обикновен тютюн”, 3,63% „леки наркотици”, а 50,82%- „не знам”, 1,81% не са посочили отговор.

9. Колко време обикновено се отделя за пушене чрез наргиле?

Според специалистите една от причините пушенето чрез наргиле да се оценява като изключително вредно е продължителността на пушене за един прием. Затова е необходимо и използващите да са наясно с рисковете на този метод.

34,48% посочват времетраене от 30- 40 мин., 19,3%- 5- 10 мин., 20,62% са дали верния отговор- 1 час или повече, а 25,58% не са посочили никакъв отговор или са отговорили „не знам”.

10. Мислите ли че трябва да бъде забранена употребата на наргиле за лица под 18 години?

65,84% отговарят „да”, 10,72% „не”, а 22,44%- „не мога да преценя”, 25,57% не са посочили отговор.

11. Какви болести могат да се пренасят при използване на един мундшук от няколко души едновременно?

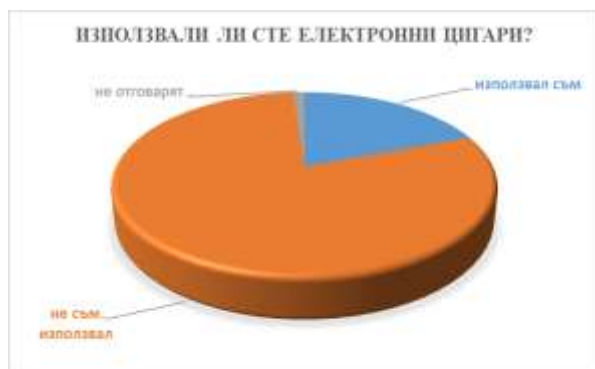
„Херпес” са посочили 15,34% от учениците, „всички изброени”- 40,59%, „туберкулоза”- 12,87%, „респираторни заболявания”- 13,86%, 17,32% не могат да отговорят.

12. Има ли опасност от развитие на заболявания при пасивно пушене, когато се използва наргиле?

„Да, особено за децата”- 48,51%, „не съм запознат”- 44,22%, „не, никаква”- 4,78%, непосочили- 2,47%.

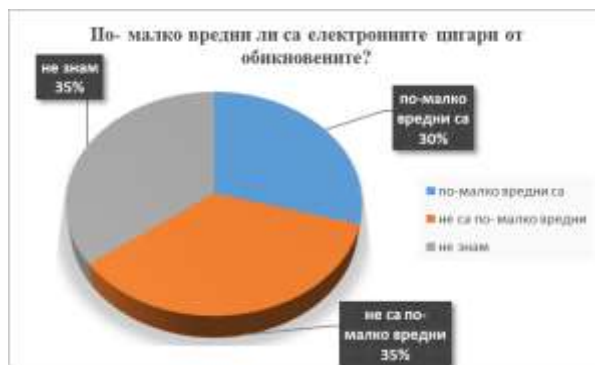
13. Използвали ли сте електронни цигари или други устройства за бездимно пушене?

19,3% отговарят „да”, 79,53%- „не”, 1,15% не са посочили отговор.

14. Смятате ли, че пушенето чрез устройство за пушене е по-малко вредно за вас от пушенето на цигари?

32,17% отговарят „да”, 27,38% „не”, а 38,61%- „не знам”, 0,82% не могат да отговорят.

V. ОБСЪЖДАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Тютюнопушенето е основна причина за смърт и развитие на хронични незаразни заболявания в световен мащаб. В частта за пушенето на тютюн наблюдаваме наличие на основни познания за вредността на тютюневите изделия върху живота и здравето на индивида. Младите хора обаче не са достатъчно запознати с последствията за човешкия организъм от пушенето чрез наргиле и подценяват опасностите, до които води употребата му. От резултатите е видно, че част от учениците имат пропуски в знанията за вредите от употребата на тютюневи изделия в периода на израстване и формиране на личностните характеристики, потребностите и навиците за живот. Затова е порепоръчително да се обърне внимание на запознаване на учениците с рисковете от тютюнопушенето и използването на наргиле, като превенция на поведение, което в бъдеще може да доведе до редица последици за живота и здравето, както лични, така и за останалите членове на обществото.

Сравнителен анализ:

РЗИ-Русе провежда регионални проучвания по рисковите фактори за развитие на хронични незаразни болести по НППХНБ. При сравняване на резултатите от проучването от 2016 г. можем да отбележим, че броят на учениците, които заявяват, че употребяват тютюневи изделия намалява. През 2016 г. утвърдителен отговор на въпроса „Пушите ли?” дават 29% от

участниците, а през 2018- 19,66%. През 2022 г., броят на пушещите деца е 6,1%, но трябва да се има предвид и фактът, че тук е обследвана по-ниска възрастова група.

Като възраст за пропушване по- голяма част от запитаните през 2016 г. посочват възраст между 15- 17 г. (15 г.- 14,36 %, 16 г. 16,16 %, 17 г.- 15, 20 %), докато през 2018 г. учениците започнали да пушат на по- ранна възраст са сравнително почече (12 г.- 11,26 %, 13 г.- 14,08 %, 14 г.- 23,94 %, 15 г.- 33,80 %), но ясно се очертава най- висок сред уениците на 15 години. Това се обяснява с наличието на промени в начина на живот и по- голямата самостоятелност на подрастващите в този период, а и на психическите и социални промени, които настъпват за тях в процеса на израстването.

Обезпокоителен в случая е факта, че поради ранното започване се наблюдава развитие на по- тежка зависимост към никотина и по- големи трудности за отказване на тютюнопушенето в по- късен етап от живота, когато това би се оказало наложително.

Именно в тази насока следва да се насочат и по- големите усилия на всички, занимаващи се с проблема и учениците в рискова за започване възраст да бъдат ангажирани в дейностите по превенция на употребата на тютюневи изделия.

Настоящото проучване се отнася до различна възрастова група. Най- голям е броят на учениците между 11 и 14 г. Забелязва се по-нисък процент на учениците, които са пушили някога- 12,37%, както и на тези, които пушат редовно- 6,1%.

Друга е тенденцията при употребата на електронни устройства за пушене. 19,3% употребяват електронни цигари, а 32,17% от учениците имат позитивна нагласа към тях, смятайки ги за по- малко вредни от обикновените цигари.

Обезпокоителен е фактът, че на някои от въпросите, целящи да покажат нивото на здравни познания, относно начините, вредите и пристрастяването към никотинови изделия, близо половината ученици или не посочват отговор, или отговарят „не знам“. Като това се отнася предимно до алтернативните начини за пушене.

VI. ПРЕПОРЪКИ

1. Ефективно обучение за вредите от употребата на тютюневи изделия във всеки клас от основното и гимназиално образование, основаващо се на предхождаща и системна оценка на потребностите, интерактивни обучителни методи, едновременно с изграждане на подкрепяща среда и осигуряване на обратна връзка за ефективност на обучението.

2. Изграждане на здравословни навици на живот сред подрастващите и запознаване с алтернативни методи за забавление и оползотворяване на свободното време.

3. Насърчаване на заниманията със спорт, изкуства и интереси като ефективна превенция на нездравословните навици.